

Gönderme Tarihi: 20.10.2019

Kabul Tarihi: 15.01.2020

*Bu bir araştırma makalesidir

Açıköğretim'in toplumda dijital dönüşüm işlevi

Doç. Dr. Mehmet FIRAT^a
Prof. Dr. Yücel GÜNEY^a

^a Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi

Özet

Toplumda dijital dönüşüm Türkiye'nin mevcut öncelikli ulusal hedefleri arasında yer almaktadır. Bu ulusal hedefe ulaşmak için eğitimin toplumsal işlevinin etkin çalışması büyük önem taşımaktadır. Dünyanın en büyük üniversiteleri arasında yer alan Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sisteminin Türkiye'de toplumun dijital dönüşümüne katkısı hem hitap ettiği hedef kitlenin büyüklüğü hem de dijital teknoloji merkezli eğitim anlayışı açısından önemli bir noktadadır. Bu araştırmada Açıköğretim'in toplumun dijital dönüşümüne katkısının ortaya konması amaçlanmıştır. Bu amaçla 1028 Açıköğretim öğrencisinden veri toplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin %81'i Açıköğretim Sistemi ile birlikte kendi kendine öğrenme fırsatı yakaladıklarını ve %74'ü Açıköğretim sayesinde teknoloji kullanım becerilerini arttırdıklarını ve bunun toplumda dijital dönüşümüne katkı sağladığını vurgulamışlardır.

Anahtar Sözcükler: Açıköğretim, toplumda dijital dönüşüm, teknoloji kullanımı

Abstract

Digital transformation in society is Turkey's priority among the current national targets. In order to achieve this national target, effective functioning of the social function of education is of great importance. Anadolu University Open Education System is one of the world's largest university both in terms of the number of the students and use of advanced educational technology. Anadolu University Open Education System has an important contribution to the digital transformation in society. In this research, it was aimed to investigate the contribution of Open Education to digital transformation of society. For this purpose, data were collected from 1028 Open Education students. According to the findings, 81% of the students had the opportunity to learn by themselves with the Open Education System and 74% emphasized that they increased their technology usage skills through Open Education and this contributed to the digital transformation in the society.

Keywords: Open education, digital transformation in society, use of technology

Giriş

Eğitimin açık ve kapalı (gizil) olmak üzere iki tür işlevi bulunmaktadır. Eğitimin açık işlevleri bireylere eğitim aracılığıyla doğrudan verilmek istenen kazanımları içermektedir. Eğitimin açık işlevleri; eğitimin toplumsal işlevi, eğitimin ekonomik işlevi, eğitimin siyasal işlevi, eğitimin bireysel işlevi ve eğitimin felsefi işlevi olmak üzere 5 başlıkta sınıflandırılır. Eğitimin toplumsal işlevi, toplumun gelişimine katkı sağlayacak, günün koşullarına uygun yeterliklere sahip yenilikçi bireylerin yetiştirilmesi ile ilgilidir. Bu da gelişime açık, kendi kendine öğrenme yeterliklerine sahip, teknoloji etkili kullanan bireylerin yetiştirilmesi demektir.

Türk yükseköğretiminde 37 yıllık deneyime sahip Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi; dünyanın farklı coğrafyalarında toplumun her kesimine (her meslekten, her yaştan) öğrenme fırsatları sunmaktadır. Yükseköğretim yoluyla Türk Toplumunda dijital dönüşümü destekleyen Anadolu Üniversitesi Türkiye'nin eğitim sorunlarının aşılmasında vazgeçilmez bir rol üstlenmektedir.

Dijital teknolojilerin eğitim süreçlerine entegre edilmesi ile birlikte 2018 yılında Açıköğretim Sistemi kapsamında 674 bin öğrenci Anadolium e-Kampüs sisteminden yararlanmıştır. Eğitim sürecinde dijital platformların yoğun olarak kullanılması ilgili programdaki akademik faaliyetler ile gerekli bilgi ve becerilerin öğrencilere kazandırılmasının yanında öğrencilerin gelecekte hayatın her alanında kullanacakları dijital becerileri edinmesine katkı sağlamaktadır.

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi, ülkemizde çağdaş anlamda uzaktan eğitim modeli ile yükseköğretim yapan ilk kurumdur. Öğrenme ve iletişim teknolojileri üzerine odaklanarak, etkileşimi üst düzeye çıkarmayı ve öğrenen motivasyonunu artırmayı amaçlayan özgün bir öğrenme çevresi olan Anadolium e-Kampüs Sistemi, sistemde yer alan başta Canlı Dersler, Ünite Anlatım Videoları, Deneme Sınavları vb. eğitim materyalleri çeşitliliği, öğrenci ve öğrenci adaylarına etkili bir biçimde yanıt verebilmeyi ve bilgilendirmeyi amaçlayan yenilikçi bir destek hizmeti olan "AOS DESTEK" uygulaması ve Açıköğretim sisteminde kayıtlı olan engelli öğrencilere web sitesi üzerinden; kayıt süreci, ders ekle-sil işlemleri, e-kampüs sisteminin kullanımı ve geri bildirimleri, sınavlar, mezuniyet konularında danışmanlık ve eğitimler veren "engelsiz aof" platformu Açıköğretim Sisteminin toplumun dijital dönüşümüne katkı sağlayan özgün ve yenilikçi yönlerini temsil etmektedir.

Araştırma Sorunsalı

Eğitim-öğretim faaliyetleri ile öğrencilere sağlanan katkıların, kazandırılan becerilerin yanı sıra Açıköğretim Sistemi dijital teknolojileri öğrencilerin eğitim hayatlarına dahil ederek hem eğitim sürecinde zaman, mekân sınırlarını kaldırmakta hem de öğrencilerin dijital teknolojilere yönelik becerilerinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Bu da Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın On Birinci Kalkınma Planı'nda (2019-2023) Rekabetçi Üretim ve Verimlilik altında yer alan Dijital Dönüşüm hedefine, Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisinin dijital dönüşüm seferberliğine ve Yeni YÖK'ün başlattığı dijital dönüşüm sürecine uygun olarak Türkiye'de hedeflenen insan profilinin yetiştirilmesine katkı sağlamaktadır.

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sisteminin sunduğu zengin yükseköğretim olanakları toplumun her kesiminden bireylerin yaşamboyu öğrenme ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Bununla birlikte, ulaştığı öğrenen sayısı ve sunduğu zengin öğrenme çevreleri ile Açıköğretim eğitimin toplumsal işlevinin göz ardı edilmesi mümkün değil. Ancak ilgili alanyazında Açıköğretim'in açık ve kapalı işlevlerine yönelik yeterli çalışmaya ulaşılamamıştır.

İlgili Alanyazın

Türk Yükseköğretiminde Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi, eğitim verdiği öğrenci sayısı ve öğrencilerinin özellikleri açısından yeri doldurulamaz bir role sahiptir. 06.11.1982 tarih ve 17860 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan Açık Yükseköğretim Yönetmeliği'nin 3. Maddesi "Merkezi açık yükseköğretim 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Anadolu Üniversitesinde kurulan Açıköğretim Fakültesinde ülke çapında sürdürülür." şeklindedir (Açık Yükseköğretim Yönetmeliği, 1982). Bu da Türkiye'de merkezi Açıköğretim görev ve sorumluluğunun Anadolu Üniversitesinde olduğunu göstermektedir. Yükseköğretim Kurulunun 2018-2019 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistiklerine göre lisans ve önlisans programlarında toplam 7.740.502 öğrenci öğrenim görmüştür ve bunların 3.880.931'i, yani %50'si Açıköğretim öğrencisidir (YÖK, 2019).

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi, 4 kıtada, 28 farklı ülkede, 3 farklı dilde toplumun her kesiminden milyonlarca öğrenciye yükseköğretim hizmeti sunmaktadır. Açıköğretim Sistemi, 2018 – 2019 öğretim yılında 1.122.688 aktif öğrenciye yükseköğretim hizmeti sunmuş, faaliyete başladığı 1982 yılından günümüze yaklaşık 3 milyon mezun vermiştir (AOSDATA, 2019). 2019-2020 öğretim yılında Açıköğretim, İktisat ve İşletme Fakültelerinde toplam 19 lisans programı ve 41 önlisans programı bulunmaktadır. Ayrıca

Açıköğretim Sistemi tarafından herkese ücretsiz olarak sunulan 60 farklı kitlesel açık çevrimiçi kurs ve 107 farklı e-sertifika programı bulunmaktadır.

Açıköğretim Sistemi kurulduğu günden itibaren basılı ders malzemelerinin ötesinde dönemin teknolojik olanaklarını eğitim hayatına aktarmayı hedeflemiştir. Televizyon yayınları ile başlayan süreç günümüzde yerini Chat, canlı destek hizmetleri, Anadolu e-Kampüs gibi çevrimiçi öğrenme platformları ve Anadolu Mobil gibi gelişmiş mobil uygulamalara bırakmıştır.

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi, Türk Yükseköğretiminde kitlesel açık ve uzaktan öğrenme yoluyla toplumda dijital dönüşümü destekleyen çalışmalarını 2015 yılında Anadolu e-Kampüs Sistemi ile farklı bir noktaya taşımıştır. Bu süreçte Anadolu Üniversitesi dijital dönüşüm kapsamında çok sayıda proje faaliyete geçirmiş ve milyonlarca vatandaşın hizmetine sunmuştur. Toplumumuzun ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimini desteklemek, ülkemizin ihtiyaç duyduğu nitelikli insan kaynaklarının yetişmesine katkıda bulunmak ve yükseköğretim faaliyetlerinin yaygınlaşmasını sağlamak amaçlanmıştır.

Amaç

Bu araştırmada, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sisteminin eğitimin toplumsal işlevi kapsamında vatandaşın teknoloji kullanımı ve kendi kendine öğrenmeyi öğrenmeye etkisini öğrencilerin görüşleriyle belirlemek amaçlanmıştır. Böylece, Açıköğretim Sisteminin yükseköğretim yoluyla toplumun dijital dönüşümündeki rolünün ortaya konması hedeflenmiştir.

Yöntem

Bu betimsel araştırma tarama modelinde desenlenmiştir. Bu kapsamda 2019 bahar döneminde Açıköğretim öğrencilerinden anket yoluyla veri toplanmıştır. Anket, beşli Likert tipi 4 sorudan oluşmuştur. Ankette yer alan sorular şunlardır:

1. Açıköğretim Sistemi ile kendi kendime öğrenmeyi öğrenme fırsatı buldum.
2. Açıköğretim Sisteminde sunulan teknolojik ortamlar (e-kampüs, anadolu mobil, aostek vb.) kendimi teknoloji kullanımı konusunda geliştirmeme de katkıda bulundu.
3. Anadolu Mobil uygulaması mobil teknoloji kullanım becerilerimi de geliştirmeme destek oldu.

4. Açıköğretim Sistemi öğrencilerine sunduğu zengin dijital içerikler, toplumda dijital dönüşümü de desteklemektedir.

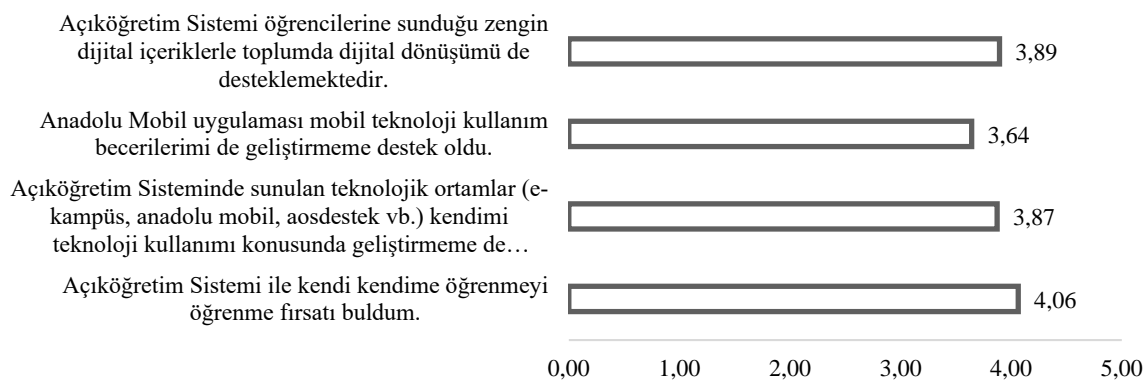
Araştırmaya katılan öğrencilerden toplanan veriler için MS Excel’de tekrarlanan yanıtların elenmesine dayalı veri temizleme işlemleri yapılmıştır. Veri temizleme sonucunda 1028 öğrencinin verisi analize dahil edilmiştir. Araştırmaya Türkiye’den 75 farklı ilden ve K.K.T.C’den, Açıköğretim Sistemi’nin 60 programından öğrenci katılımı gerçekleşmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin 462’si kadın, 565’i erkektir.

Araştırmaya katılım bakımından sırasıyla, Adalet, İlahiyat, İşletme, Kamu Yönetimi ve Sosyal Hizmetler programlarının ön sıralarda yer aldığı, öğrencilerin araştırmaya katıldıkları iller incelendiğinde ise sırasıyla, İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya ve Bursa gibi yüksek nüfuslu büyükşehirlerden katılımın fazla olduğu görülmektedir.

Elde edilen verilerin analizinde %, f , $\bar{X}$ betimsel istatistiklerinin yanında bağımsız iki örneklem t-testinden de yararlanılmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

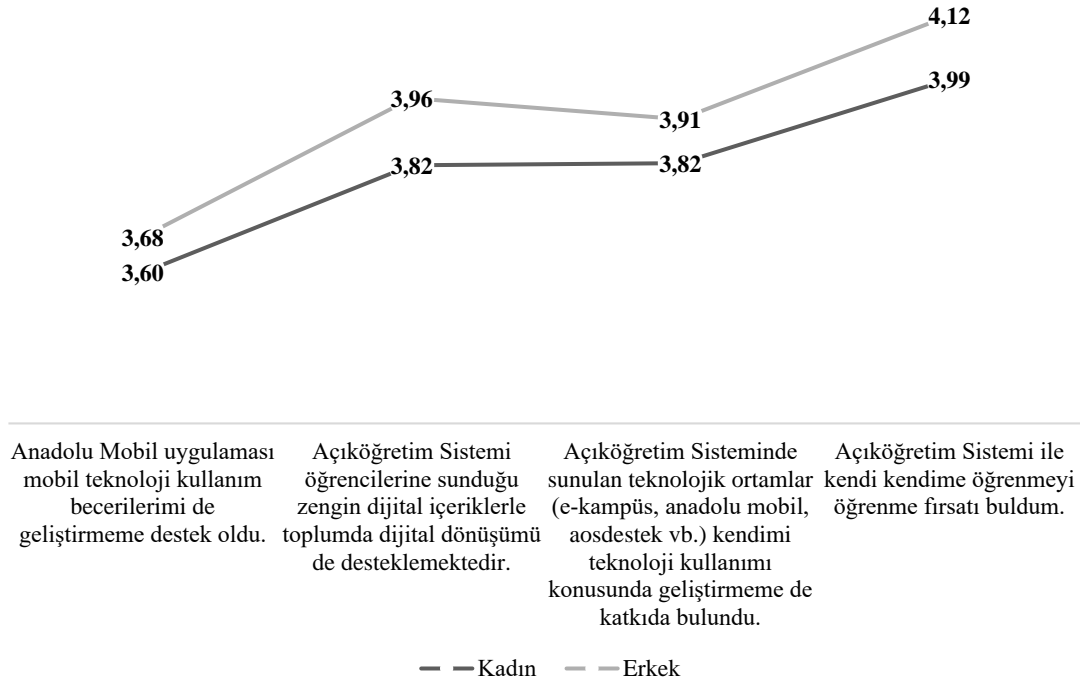
Açıköğretim’in toplumda dijital dönüşüm işlevine yönelik öğrenci görüşlerinin analizi sonucunda ulaşılan bulgular bu bölümde sunulmuştur. Öncelikle sorulan dört adet 5’li (Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum) Likert tipi maddenin aldığı ortalamalar aşağıda Grafik 1’de verilmiştir.

Grafik 1. Madde ortalamaları

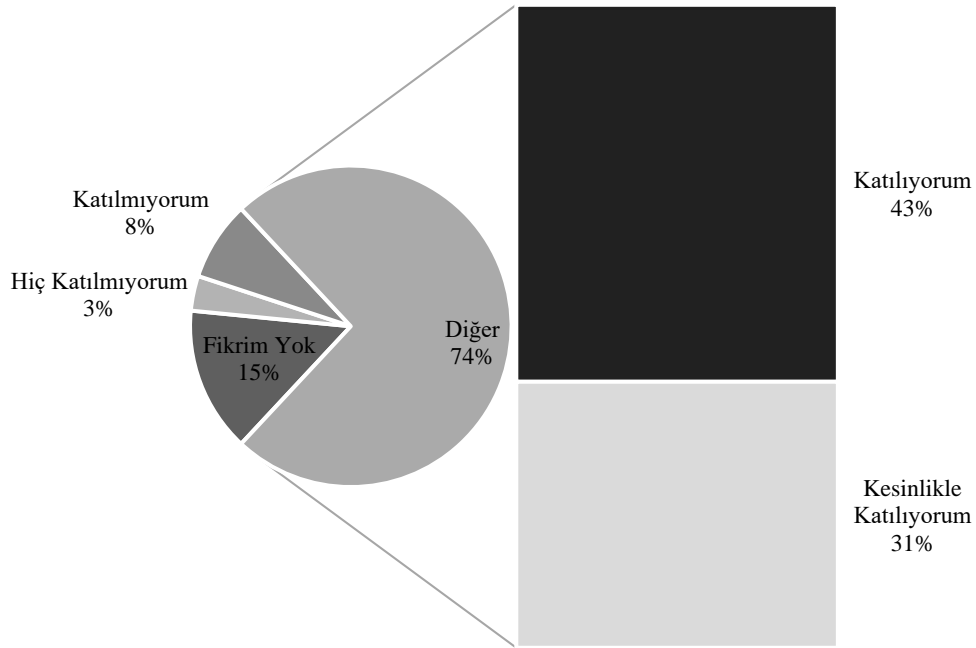
Maddelerin aldığı ortalamalara bakıldığında her dört maddenin de öğrenciler tarafında katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum aralığında ($\bar{X}=3,64$ - $\bar{X}=4,06$) değerlendirildiği görülmüştür. Bu da araştırmaya katılan 1028 öğrencinin; Açıköğretim sisteminde öğrenim görerek teknoloji

kullanımlarını ve mobil teknoloji kullanım becerilerini geliştirdiklerini göstermektedir. Bununla birlikte öğrenciler, Açıköğretimde öğrenim görmenin kendilerine kendi kendine öğrenme fırsatı sunduğunu ve toplumda dijital dönüşümü desteklediğini savunmuşlardır. Cinsiyete göre her bir maddenin aldığı ortalamalar aşağıda Grafik 2’de verilmiştir.

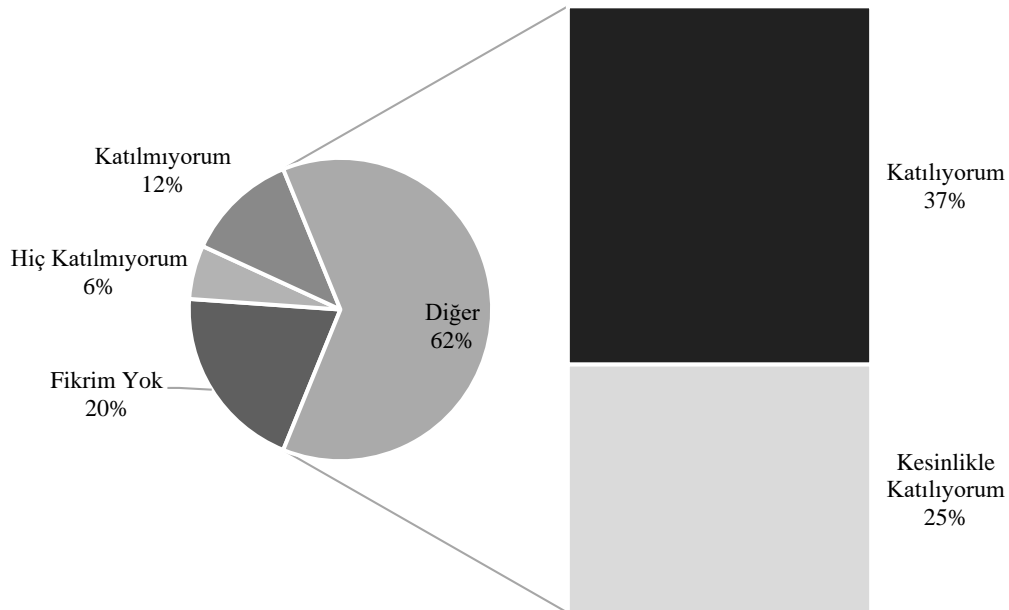

Grafik 2. Cinsiyete göre madde ortalamaları

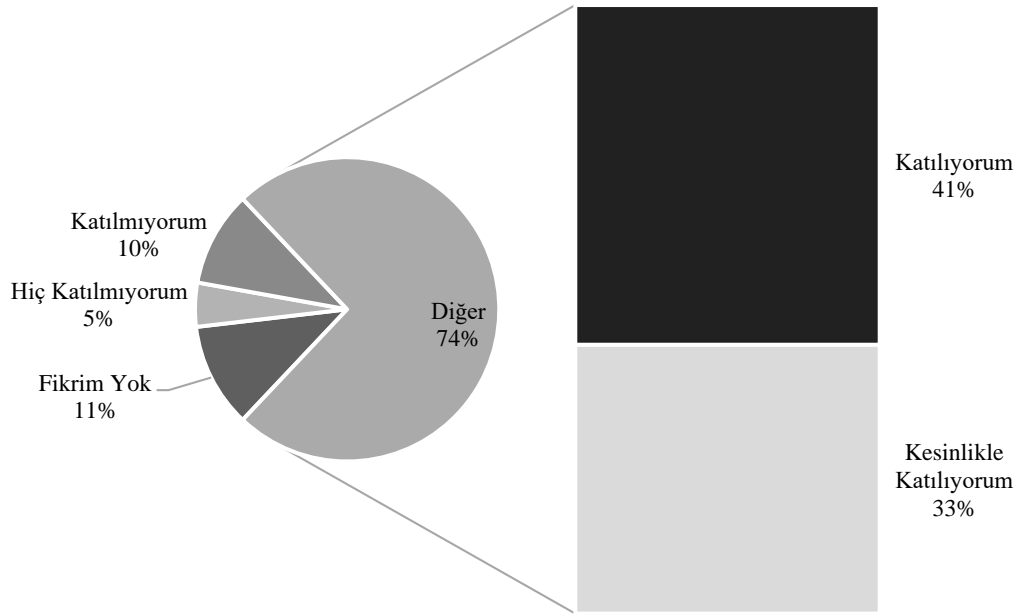
Grafikte görüldüğü gibi yaklaşık .01 farkla erkek öğrencilerin ortalamaları kadın öğrencilerden daha yüksek çıkmıştır. Bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız iki örneklem t-testi uygulanmıştır. Bağımsız iki örneklem t-testi sonucuna göre öğrencilerin cinsiyete göre madde ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t_{(1027)}=.1983, p=.8428 >.05$]. Bu fark erkek katılımcı sayısının kadın katılımcı sayısından daha yüksek olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Her bir madde için öğrencilerin verdikleri yanıtların dağılımı Grafik 3, Grafik 4, Grafik 5 ve Grafik 6’da verilmiştir.

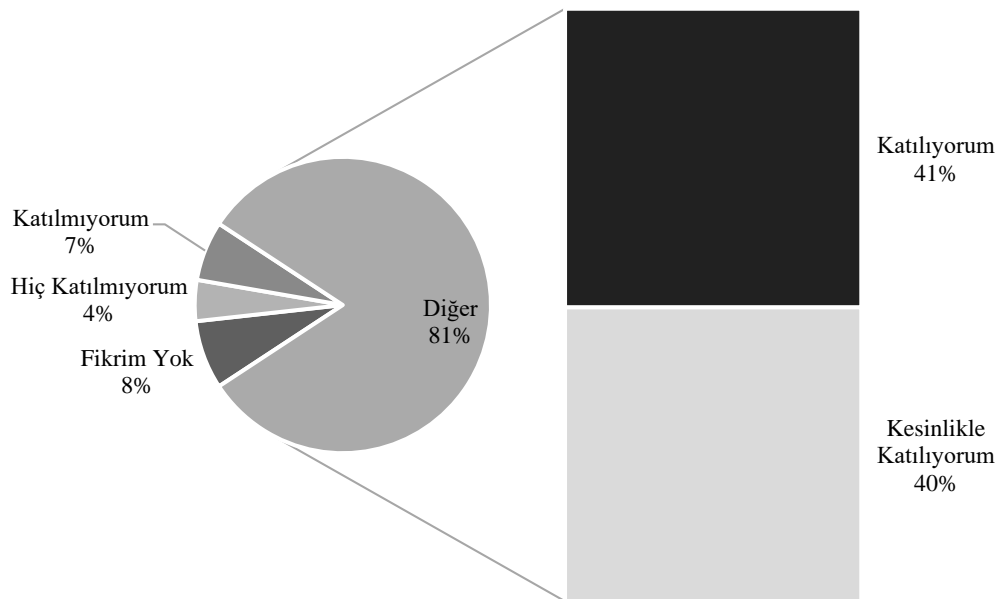
Grafik 3. Açıköğretim Sistemi öğrencilerine sunduğu zengin dijital içeriklerle toplumda dijital dönüşümü de desteklemektedir.

Grafik 4. Anadolu Mobil uygulaması mobil teknoloji kullanım becerilerimi de geliştirmeme destek oldu.

Grafik 5. Açıkoğretim Sisteminde sunulan teknolojik ortamlar (e-kampüs, anadolu mobil, aosdestek vb.) kendimi teknoloji kullanımı konusunda geliştirmeme de katkıda bulundu.

Grafik 6. Açıkoğretim Sistemi ile kendi kendime öğrenmeyi öğrenme fırsatı buldum.

Sonuçlar

Eğitimin toplumsal işlevi olarak toplumun dijital dönüşümüne katkı bir eğitim kurumunun günün koşullarına uygun yeterliklere sahip bireyler yetiştirmesini gerektirir. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sisteminin toplumun dijital dönüşümüne katkısı ise hitap ettiği hedef kitlenin aktif-pasif yaklaşık 3.5 milyon öğrenci ve 3 milyon mezun olması dolayısıyla hem Türk Yükseköğretimi ve hem de Türkiye toplumu açısından büyük önem taşımaktadır (AOSDATA, 2019).

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sisteminin toplumun dijital dönüşümüne katkısını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada bulgularına dayalı olarak önemli bazı sonuçlara ulaşılmıştır. Öncelikle, veri toplama aracını dolduran 1028 öğrencinin en düşük $\bar{X}=3,64$ ortalama ile Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sisteminin toplumun dijital dönüşümüne katkıda bulunduğu görüşüne katıldıklarını belirtmişlerdir.

Açıköğretim öğrencilerinin en yüksek ortalama ile katıldıkları madde kendi kendine öğrenmeyi öğrenme maddesi olmuştur. Böylece çalışmaya katılan öğrencilerin yaklaşık %81'i Açıköğretim Sistemi ile birlikte kendi kendine öğrenme fırsatı yakaladıklarını ve bu becerilerini geliştirdiklerini ifade etmişlerdir. En yüksek ortalama ile destek gören diğer iki madde ise toplumda dijital dönüşümü destekleme ve teknoloji kullanımı konusunda öğreneni geliştirme olmuştur. Öğrencilerin %74'ü Açıköğretim sayesinde teknoloji kullanım becerilerini arttırdıklarını ve bunun toplumda dijital dönüşüme katkı sağladığını vurgulamışlardır. Benzer şekilde öğrencilerin %62'si Açıköğretim'in mobil teknoloji kullanım becerilerini geliştirdiğini ifade etmiştir.

Öneriler

Açıköğretim sisteminin toplumda dijital dönüşüme etkileri sayısal istatistiklere dayalı olarak gerçekleştirilecek araştırmalarla daha net ortaya konabilir. Bunun için öğrencilerin Sisteme girişteki dijital teknoloji kullanım yeterlikleri ile sistemden çıkıştaki dijital teknoloji kullanım yeterlikleri karşılaştırılabilir. Bununla birlikte sistemden mezun olanlar ve alan uzmanları ile yapılacak görüşmeler de Açıköğretim sisteminin toplumda dijital dönüşüme etkilerini detaylı olarak irdelemeyi sağlayacaktır.

Kaynakça

11. Kalkınma Planı, (2019). *On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)*. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. Erişim adresi: <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/On-Birinci-Kalkinma-Plani.pdf>
- Açık Yükseköğretim Yönetmeliği, (1982). *Resmi Gazete* (Sayı: 17860). Erişim adresi: <http://www.mevzuat.gov.tr>
- AOSDATA, (2019). *2018-2019 Açıköğretim İstatistik Bilgi Edinme ve Değerlendirme Birimi Raporu*. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını.
- YÖK, (2019). *2018-2019 Yükseköğretim İstatistikleri*. <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden 20 Eylül 2019 tarihinde erişilmiştir.